

Gråsäl – bestånden ökar

Gråsälstammen ökade glädjande nog i storlek även under 2004. När alla Östersjöländerna ställt samman sina resultat var över 17000 sälar räknade.

Dock bör ökningstakten för det svenska beståndet användas med en viss försiktighet. Inventeringsmetoden har förändrats något under åren, och fortfarande ger bristen på flygfotografering osäkra uppskattningar.

TEXT: OLLE KARLSSON OCH BJÖRN HELANDER, NATURHISTORISKA RIKSMUSEET

Foto: Klas Runef/N

▲ Antalet räknade sälar i de olika regionerna kan variera kraftigt mellan åren, bl. a. beroende på väder- och issituationen.

Den senaste räkningen

Gråsälstammen ökade i storlek även under 2004. I Östersjön som helhet räknades 17640 gråsäl i Östersjön under pälsbytesperioden i månadskiftet maj/juni 2004. Ökningen av antalet sälar är störst i Finland. Dock är det långt kvar till de 100 000 gråsäl som fanns i Östersjön vid 1900-talets början.

I Sverige räknades drygt 5500 gråsäl, vilket är i nivå med år 2003. Sälbeståndet ökar längs hela den svenska kusten men ökningstakten är något högre för regionen Sörmland-Östergötland och något lägre för det sydligaste beståndet. Ökningstakten för hela det svenska beståndet har varit 7,5% per år, baserat på perioden 1990-2004.

DEN REGIONALA FÖRDELNINGEN VAR FÖLJANDE:

- 250 i sydsverige
- 1450 i Östergötland och Sörmland
- 2300 i Stockholms skärgård
- 1550 i Bottniska viken

Observera att räkningsresultaten skall betraktas som ett indexvärde som kan användas för att studera beståndets utveckling, inte som ett mått på den verkliga populations-

storleken. Sälarna räknas under pälsbytesperioden. Alla sälar byter dock inte päls samtidigt och de kan tillbringa en viss tid i vattnet även under pälsbytet. Dessutom finns med nuvarande metodik en risk för att en del djur hinner förflyta sig mellan lokaler och då kan räknas mer än en gång.

Isläget påverkar

Antalet räknade sälar i de olika regionerna kan variera kraftigt mellan åren. Orsaken är att väder- och issituationen under räkningsperioden gör att sälarna föredrar olika liggplatser under pälsbytet. Det är exempelvis välkänt att under år med mycket is under våren-försommaren kommer många sälar genomgå pälsbytet på isen. Inventering av isarna ingår inte i övervakningsprogrammet, vilket kan leda till att en mindre andel av beståndet räknas under år med mycket is jämfört med år då isen är borta till räkningsperioden. Detta gör att andelen av beståndet som räknas under inventeringarna kan variera mellan åren.

Under året räknades ca 900 sälar på isen i Bottenviken och Norra Kvarken av finska forskare. Dessa djur skall adderas till de svenska och finska sälarna räknade på hållorna och ger sammanlagt ca 2200 djur i Bottniska viken.

Ökningstakten osäker

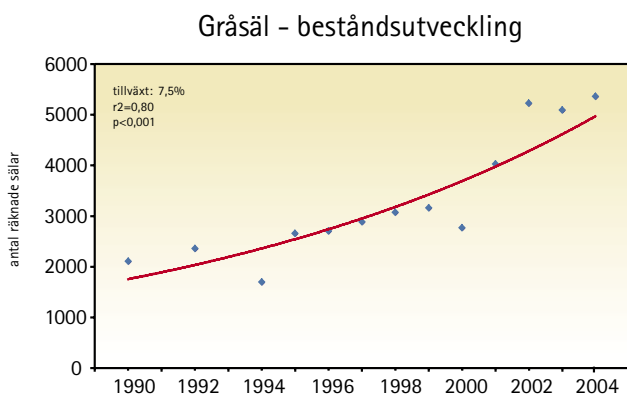
Även små förändringar i metodik kan leda till att resultatet påverkas. Exempelvis var inventeringsinsatserna fördelade över en längre period av sommaren i inledningen av programmet i början av 1990-talet. Detta gav färre inventeringar under pälshytesperioden då det största antalet sälar ligger uppe. Därför blev troligtvis antalet räknade sälar underskattat i början av tidsserien jämfört med dagens inventeringar. Detta leder till en viss osäkerhet vid beräkningen av trenderna i beståndsutvecklingen. Det är sannolikt att den sanna ökningstakten i beståndet är något lägre än vad som redovisats. Den beräknade ökningstakten i beståndet bör alltså användas med försiktighet.

Räkning från flyg är önskvärt

I Finland skedde inventeringarna genom fotografering från flyg och räkning av antal djur från bilderna. I Estland och Sverige huvudsakligen genom direktobservationer från land eller båt.

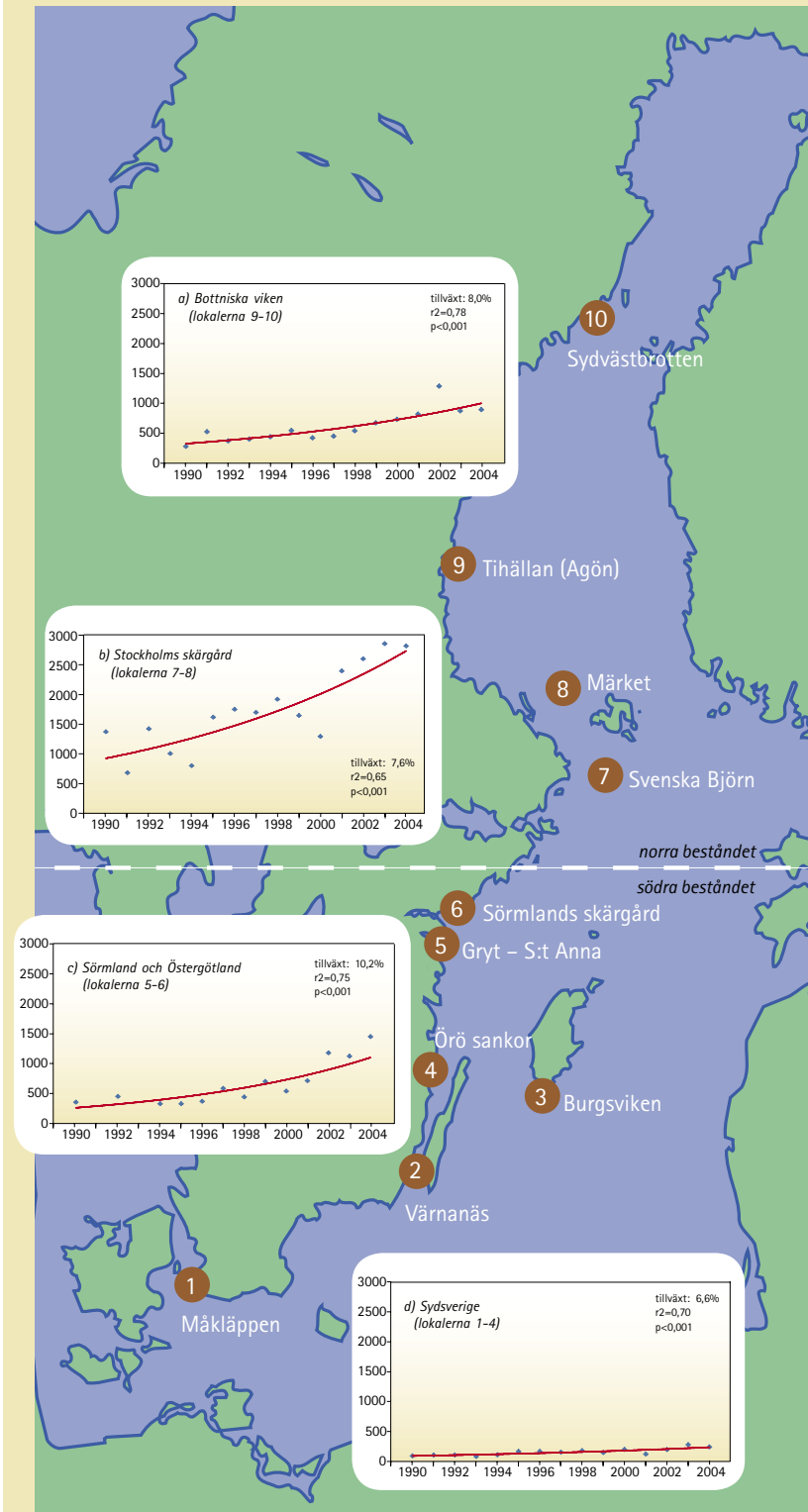
Även under en så kort period som två veckor hinner sälarne förflytta sig långa sträckor. För att minska risken för att samma sälar räknas två gånger har man vid sammanläggningen av resultat från närliggande områden ytterligare minskat tidsintervallet mellan räkningarna. Att räkna sälar från båt eller från land, som i Sverige och i Estland, medför dels en ökad risk för dubbelräkningar eftersom det tar tid att täcka in hela kuststräckan, dels ökande svårigheter att korrekt uppskatta antalet i djur i de allt större grupperna.

En harmonisering av inventeringsmetodik, det vill säga en övergång till flyginventeringar inom hela Östersjön är därför önskvärd. Det är också angeläget att kunna täcka in de sista isarna vid inventeringarna, något som bara kan ske med hjälp av flyg. Flyginventeringar medför också en säkrare skattning eftersom djuren räknas från flygbilder och inte från båt eller land, och ger en möjlighet till kvalitetssäkring av data genom lagring av bilderna.

▲ Figur 12. Antal sälar vid tio stora tillhåll längs den svenska Östersjö-kusten. Samtliga är räknade under pälshytesperioden i maj-juni.

Gråsälsbestånden

▲ Figur 13. Sälbeståndets utveckling fördelat på fyra naturliga delpopulationer längs kusten. För Östergötland och Sörmland var inventeringsinsatserna ofullständiga 1991 och 1993, dessa år ingår därför inte i beräkningen av beståndstillväxten varken för denna region eller för hela beståndet